

Páneurópa Jogász Unió

Jogegységi határozat és joggyakorlat elemző összefoglaló vélemény kezdeményezése iránti nyilvános kérelem

Dr. Handó Tünde,
az OBH Elnöke részére

handot@obh.birosag.hu

Dr. Darák Péter,
a Kúria Elnöke részére

DarakP@kuria.birosag.hu

Törvényszéki Polgári Kollégiumvezetők részére

Tisztelt Elnök Asszony, Kollégiumvezető Úrhölgy/Asszony, Elnök Úr, Kollégiumvezető Úr !

Alulírottak kérjük az OBH Tisztelt Elnökét, a Tisztelt Törvényszéki Polgári Kollégiumvezetőket a kapcsolati (családon belüli, kapcsolati) erőszakkal összefüggő, jelen levél mellékletében (tervezetként) rögzített jogegységi határozat meghozatala iránti indítvány illetve annak kezdeményezése megtételére a Bszi. (2011. évi CLXI. tv.) 27. §-ának (2) bekezdése alapján, továbbá a Bszi. 29. §-ának (1) bekezdése alapján a kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak vizsgálati tárgyköre kijelölése iránti indítvány előterjesztésére.

Kérjük a Kúria Tisztelt Elnökét ezen előbbi vizsgálati tárgykör meghatározására, a Bszi. 29. §-ának (2) bekezdése szerinti intézkedések megtételére.

Kérjük továbbá a kezdeményezés folytán eljáró Kúriai Polgári Jogegységi Tanácsot a tervezetünk szerinti tartalommal kérelmünk alapján egybehangzó jogegységi határozat meghozatalára a Bszi. 25. §-a alapján.

Végül kérjük a Kúria Elnöke által kijelölt tárgykör, tehát a kapcsolati erőszak (családon belüli erőszak, párkapcsolati erőszak) tekintetében eljáró Joggyakorlat Elemző Csoportot a meghozandó jogegységi határozattal nem ellentétes tartalmú, valamint az abban nem szereplő vagy nem részletezett kérdésekre is kiterjedő joggyakorlat elemző összefoglaló vélemény megalkotására a Bszi. 30. §-a alapján a részben már magyar nyelven is rendelkezésre álló, részben a joggyakorlat elemző csoport által feltárandó és vizsgálandó külföldi joggyakorlat fényében. Kérjük, hogy a

Páneurópa Jogász Unió

joggyakorlat elemző csoport figyelme a polgári és a büntetőjogi távoltartás családjogi problémáira is terjedjen ki, különös tekintettel a párhuzamos családjogi perek és a távoltartási eljárások összefüggéseire.

A kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak elleni küzdelem nyomatékosan sürgető társadalmi szükséglet-jellege, így a jogegységi határozat meghozatala mellett a magyar joggyakorlatban még tisztázandó kérdésekkel összefüggő joggyakorlat elemző csoport felállítása nem igényel külön indokolást. A fontosabb okokat a nyílt levél minden címzettje ismeri, e tárgyban bőséges szakirodalom áll rendelkezésre, a civil szervezetek vonatkozó tudományos és tájékoztató tevékenysége is hozzájárult a szükséges ismeretek elterjesztéséhez (e.m.: <http://www.arsboni.hu/a-csaladon-beluli-eroszak-kerdes-a-magyar-jogrendben.html> , Miért Marad ??? - NANE Egyesület, Budapest, 2006, <http://nokjoga.hu/sites/default/files/filefield/mu-fulltext.pdf>). Bár éppen a közelmúltban még egy jogvédő szervezet által végzett kutatás is igazolta, hogy határozott, de inkább alulról jövő, lassú, részleges, nem egységes javulás figyelhető meg a bírósági gyakorlatban, a tudományosan és empirikusan is igazolt tények, következtetések bevitele a bírósági ítélkezésbe, a bizonyítási eljárásba, az ezen tapasztalatoknak megfelelő, a kontinentális és az angolszász jogszemlélet utóbbi évtizedben felgyorsult konvergenciáját tükröző ítélkezési kultúra egységesítése azonban még várat magára. E körben a sürgető szükség a jogalkotó által hamarosan ratifikálni kívánt Isztambuli Egyezmény (Európa Tanács [CETS n° 210 sz. egyezménye a nők elleni erőszak](#), illetve a párkapcsolati erőszak minden formája elleni hatékony fellépésről) eljárásjogi elvárásaira (különösen a 39-41. cikke) is tekintettel fennáll.

Jelen levelünket csak elektronikus úton is megküldjük, kérjük az OBH Tisztelt Illetékes Munkatársait törvényszéki polgári kollégiumvezetők részére történő szíves továbbításra.

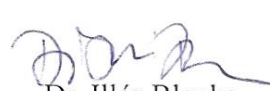
Tárgybani elérhetőségeink:

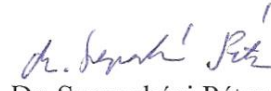
illesblanka@t-email.hu;
szepeshazi@gmail.com

Budapest, 2015.03.30.

Tisztelettel;

Dr. Mayer Erika
PJU elnök

Dr. Illés Blanka
PJU Családjogi Szekció

Dr. Szepesházi Péter
PJU Családjogi Szekció vezetője

Jogegységi határozat és joggyakorlat elemző összefoglaló vélemény kezdeményezése iránti nyilvános kérelem

MELLÉKLET

A jogegységi határozat tervezete

(Páneurópai Jogász Unió)

„A Kúria .../2015.sz. Polgári Jogegységi Határozata (PJE) a családjogi ügyekben felmerült kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak (domestic violence) meghatározásáról, bizonyításáról, családjogi és azzal összefüggő jogkövetkezményei helytálló alkalmazásáról

I.

A szavak általánosan elfogadott jelentése szerinti, „hagyományos” (nem kapcsolati) erőszakkal szemben a kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak (*domestic violence*) olyan szóbeli (verbális) illetve lelki (érzelmi) illetve testi (fizikai) ill. szexuális ill. gazdasági (anyagi) erőszak, melyre az elkövetővel szoros érzelmi kapcsolatban lévő áldozat feletti hatalom megszerzése és fenntartása, az erőszak időszakonként visszatérő mivolta, az erőszakhoz vezető feszültség felgyülemelésével, az erőszak kitörésével és látszólagos megbánásával („mézeshetek”) jellemezhető ciklusok ismétlődése során ciklusról ciklusra eszkalálódó jellege, a bántalmazó önfelmentő beállítódása, az áldozat megalázása, önállóságának folyamatos megkérdőjelezése, önbizalmának, megfelelő önértékelésének, önálló akaratának lerombolása, külső társadalmi és családi kapcsolataitól történő legalább részleges elszigetelése és az összességében tudatos, módszeres megvalósítás jellemző, azzal, hogy a testi (fizikai) kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati erőszak) mindig együttjár (legalább) a lelki (érzelmi) erőszakkal.

A sohasem kölcsönös kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak fennállását nem zárja ki az áldozat által esetleg alkalmazott ritka, eseti és reagáló jellegű a szavak általánosan elfogadott jelentése szerinti, „hagyományos” erőszakos cselekménye. Az elkövető indulatossága, a folyamat egyes részcselekményeinek indulati forrása ill. töltete sem zárja a családon belüli (párkapcsolati) erőszak megállapítását. Téves az a nézet, mely szerint a közös vagy a háztartásban nevelt más gyermek elleni erőszak (bizonyítottságának) hiánya az elkövető javára értékelendő. A polgári és büntetőjogi távoltartás iránti kérelem és a büntetőjogi feljelentés hiánya, ezek jogilag értékelhető vagy éppen nem érvényes visszavonása az áldozat részéről nem minősül a kapcsolati erőszak megállapítása ellen szóló előzményi bizonyítékoknak. A bántalmazó távoltartással összefüggő és büntetőjogi felelősségének hiányát rögzítő jogerős előzményi határozatok gyengítik az áldozat állításait a kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszakra, de az alapos bizonyítási eljárás lefolytatása ilyenkor sem mellőzhető.

A fentiek szerinti polgári jogi kapcsolati erőszak jelentéstartománya, esetköre tágabb, mint a Büntető Törvénykönyvről (Btk.) szóló 2012. évi C. törvény XX. Fejezete („A gyermekek érdekét

Jogegységi határozat és joggyakorlat elemző összefoglaló vélemény kezdeményezése iránti nyilvános kérelem

sértő és a család elleni bűncselekmények”) 212/A . §-a szerinti kapcsolati erőszak elnevezésű bűncselekményé, tehát nem kizárólag az ezen bűncselekményt megvalósító magatartások tartoznak ide.

II.

A két fenti (I. pont) erőszak típus megkülönböztetése az érintett (III. pont) bírósági eljárásokban kulcsfontosságú, s az elválasztás jelentőségét nem teszi viszonylagossá az a körülmény sem, hogy a szavak általánosan elfogadott jelentése szerinti „hagyományos” (nem családon belüli, nem párkapcsolati) erőszak összes elkövetési formái egyben a más sajátos eszközökkel is rendelkező kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak eszközei is.

III.

A tipikusan a tág értelemben értett családjogi peres eljárások során felmerült erőszakra utaló jeleket a bíróság csak akkor értékeli helyesen nem kapcsolati (nem családon belüli, nem párkapcsolati) erőszaknak (*domestic violence*), hanem pusztán „hagyományos”, tehát a szavak általánosan elfogadott jelentése szerinti – egyébként eseti vagy rendszeres, esetleg kölcsönös - erőszaknak, ha a bizonyítási eljárás eredményeként a kapcsolati erőszak levonására alkalmas, IV. pontban írt következtetések egyike sem igaz a konkrét tényállásra.

IV.

A a tág értelemben értett családjogi perekben bármely V. pontban írt legalább két különböző tényállási elem-csoportba tartozó legalább két tényállási elem és azok rendszeres előfordulása esetén szinte minden esetben az egyik fél által a másik fél sérelmére elkövetett kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak bírói megállapításának van helye.

A kapcsolati erőszak rögzítéséhez vezető bírói mérlegelés két vagy kettőnél alig több különböző tényállási elem-csoportba tartozó tényállási elem rendszeres előfordulásánál csak akkor lehet ritka kivételként, de nem feltétlenül helytelen, ha az előbbi két vagy kettőnél alig több tényállási elem önmagában csak az erőszak nagyon távoli közvetett bizonyítéka. Így az elkövető elzárkózása a problémák megbeszélése elől a bántalmazottal folytatott kommunikációban és kívülállóknak jelenlétében tanúsított nyugodt viselkedése még kevés lehet a kapcsolati erőszak bírói megállapításához.

Az erőszak nagyon távoli közvetett bizonyítékainak számossága azonban önmagában is elegendő az egyik fél által a másik fél sérelmére elkövetett kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak perbeli megállapításához.

Az adott eset összes körülményeire tekintettel előfordulhat az is, hogy egy V. pontban írt tényállási elem-csoport csak egyetlen tényállási elemének és annak rendszeres előfordulásának bizonyítottsága is elegendő a kapcsolati erőszak rögzítéséhez, s nemcsak akkor, de akkor bizonyosan, ha a szavak általánosan elfogadott jelentése szerinti (önmagában nem kapcsolati erőszak-jellegű) „hagyományos” erőszak valamely közismert (ezért az V. pontban akár nem részletezett) megnyilvánulása, pl. fizikai bántalmazás is bizonyítást nyert.

V.

A kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak tipikus, rendszerint együttesen fennálló, de nem konjunktív, a szavak általánosan elfogadott jelentése szerinti „hagyományos” erőszak

Jogegységi határozat és joggyakorlat elemző összefoglaló vélemény kezdeményezése iránti nyilvános kérelem

közismert egyéb megnyilvánulásaira is kiterjedő vagy attól eltérő az elkövető nemétől független tényállási elemei - az egymáshoz közeli elemeket azonos csoportba sorolva - a következők.

Az elkövető magatartásában feltárható tényállási elem-csoportok (a.), b.), c), d.), e.) csoportok)

a.) csoport (szóbeli ilyen erőszak jelei):

Az áldozat lekicsinylése, sértegetése; az áldozattal gúnyolódás; a bántalmazott kinevettetése (például külseje, vallása vagy faji hovatartozása miatt), az elkövető megpróbálja elhitetni, hogy az áldozat ostoba, értéktelen vagy örült; gorombáskodás az áldozattal; a bántalmazott bántalmazással, veréssel, a közös gyermek elvitelével, öngyilkosság elkövetésével fenyegetése; a bántalmazó nyilvánosság előtt erőszakoskodó, szavaiban bántalmazó viselkedést mutat; az elkövető féltékenységi rohamai során külső szexuális kapcsolatok fenntartásával vádolja az áldozatát és féltékenységéért a bántalmazottat hibáztatja és elvárja, hogy az áldozat egyre beszűkültebb életet éljen; a bántalmazó azzal próbálkozik vagy fenyegetőzik, hogy az áldozatot elmeegógyintézetbe záratja, és harmadik személyt is megpróbál meggyőzni arról, hogy az áldozat elmebeteg; a nemi erőszak és nők elleni erőszak témáit viccesnek vagy szórakoztatónak tartja, a női és férfi szerepeket általános jelleggel és a konkrét kapcsolatban (az utóbbi esetben ilyen tartalmú önkéntes megállapodás hiányában) mereven elkülöníti (úgy érzi, jogosult a nők és gyerekek „megnevelésére” vagy megbüntetésére, szerinte a nők csak háztartásvezetésre, gyerekszülésre és szexre valók, a férfi pénzkereső rabszolga, foglalkozás nélküli mivolta esetén semmit nem ér, dolgozzon, de semmilyen közös döntésbe ne szóljon bele stb.), és ebből származó eltúlzott elvárásokat vagy olyan követelményeket támaszt, mely utóbbiak nem képezték az érintettek közötti szabad megállapodás vagy annak önkéntes módosítása részét (a nő/ritkán férfi ne/ ne nagyon dolgozzon házon kívül, mindig legyen tökéletes/szinte tökéletes anya, szerető, ne hibázzon, a férfi/ritkán nő karrierjében soha ne legyenek megingások, úgy dolgozzon sokat, hogy otthon szinte semmit se/keveset pihenjen, magára ne költsön sokat/semmit stb.).

b.) csoport (lelki ilyen erőszak jelei):

A lényeges dolgok letagadása, indokolatlan elzárkózás az áldozattól (a bántalmazó aktuálisan kizárja őt gondolataiból, érzéseiből); az áldozat állandó ellenőrzése; végletes féltékenykedés; az áldozat önbizalmának módszeres lerombolása; a bántalmazott önálló döntéseinek rendszeresen megkérdőjelezése, figyelmen kívül hagyása; saját elkövetői felelősség el nem ismerése a saját problémák, érzések kapcsán, automatikus áldozathibáztatás (még az elkövető saját agressziójáért is); az áldozat érzéseinek, tapasztalatainak kétségbe vonása - még a bántalmazás súlyosságát illetően is; elzárkózás a problémák megbeszélése elől, a közös problémák létezésének megkérdőjelezése, a bántalmazó mindig saját érzéseivel, gondoljaival foglalkozik; agresszívan szeretetlen otthoni légkört teremt, módszeresen „kiszekálja” az áldozatot, az előbbi együttlakó rokona segítségével követi el, a bántalmazott otthoni pihenését módszeres rosszindulattal megakadályozza, a féltékenység és az érzelmi zsarolás erőszakos formáit és fokozatait elérő magatartást tanúsít, tárgyak, értéktárgyak, állatok elleni erőszak, csapkodás, fegyverrel rettegésben tartás; dühödt nézés; üvöltés; támadó faggatózás; életveszélyes járművezetés; az áldozat elszigetelése körében annak önkényes meghatározása, hogy az áldozat mit, és mit nem csinálhat, kivel találkozhat, kivel beszélhet, hová mehet, mit vehet föl, kivel barátkozhat, milyen munkát vállalhat; az előbbieket kategorikus tiltása; a családtagokkal történő bántalmazotti kapcsolat megtiltása; saját bántalmazotti pénz magánál tartásának teljes tiltása; a telefon elzárása az

Jogegységi határozat és joggyakorlat elemző összefoglaló vélemény kezdeményezése iránti nyilvános kérelem

áldozattól; az áldozat akarata ellenére történő elkísérése, folyamatos ellenőrzése (otthon, munkahelyen, iskolában, táská és zsebek átkutatása stb.); még apró ingerekre adott reakcióiban is kiszámíthatatlanság, robbanékonyság; érthetetlen támadó vagy védekező reakciók az áldozattal való kommunikációban; a közös vagy közös háztartásban nevelt gyermek szóbeli, testi illetve szexuális bántalmazása (ez az anya/apa irányában lelki bántalmazás); az anya/apa szóbeli, testi illetve szexuális bántalmazása (ez a közös vagy közös háztartásban nevelt gyermek irányában lelki bántalmazás); az előbbi magatartások tanúsításával azonos időszakban akár nyugodt, tiszteletreméltó magatartás kívülállóknak jelenlétében.

c.) csoport (testi ilyen erőszak jelei):

Az áldozat lökdösése, megütése, megpofozása, fojtogatása; a bántalmazó a haját húzza, ököllel veri, belerúg, megharapja, rázza, megégeti; fegyverrel (például késsel, lőfegyverrel, nehéz tárgyakkal) fenyegeti vagy bántja; a bántalmazó gyilkosságot követ el, kísérel meg; az áldozat legalapvetőbb jogainak megtagadása, mozgásszabadságának, elemi igényeinek korlátozása; az áldozat elkövetőtől független magánéletének megtiltása; a bántalmazott bezárása, kizárása, megkötözése, éheztetése vagy szomjaztatása; tisztálkodásának megtiltása, szükséges gyógyszerei elrejtése vagy a szükséges gyógyszerek anyagi fedezetének elvonása; az elkövető előző kapcsolatában/kapcsolataiban bántalmazta partnerét; az áldozat fizikai bántalmazása éppen a terhesség idején kezdődött.

d.) csoport (szexuális ilyen erőszak jelei):

Az áldozat olyan szexuális tevékenységre kényszerítése, amelyet az nem akar; a bántalmazó a szexszel fájdalmat okoz az áldozatnak, vagy megalázza; megerőszakolja vagy intim testrészeit bántalmazza; kényszeríti, hogy másokkal közösüljön; az elkövető meggátolja, hogy a bántalmazott fogamzásgátló szert, eszközt vagy módszert használjon; a bántalmazó szexuális tárgyként kezeli az áldozatot.

e.) csoport (gazdasági-anyagi ilyen erőszak jelei):

Az elkövető nem engedi, hogy az áldozat dolgozni járjon, vagy legyen saját pénze, illetve ha van, azt elviszi, és saját belátása szerint ad csak belőle; közös cégbeli döntéshozatal kapcsán zsarolja a bántalmazottat; a bántalmazó minden kiadást, amire az áldozat kér pénzt, megkérdőjelez, miközben ő szabadon rendelkezik a pénzzel; a bántalmazott elszigetelése akként, hogy az el van zárva pénztől, telefontól, autótól és a közlekedés minden más formájától, családtól, barátoktól, munkalehetőségektől, továbbképzési lehetőségektől.

Az áldozat magatartásával, állapotában okozott hatással összefüggő tényállási elem-csoport (f) csoport.):

f.) csoport:

Az áldozat retteg az elkövető dühétől vagy féltékenységétől; már nem találkozik barátaival vagy rokonaival, mert az elkövetőnek nem tetszik a velük való kapcsolata, vagy mert az elkövető azt mondja, hogy kettejüknek „nincs szükségük senki másra”; az áldozat rendszeresen aszerint dönt arról, hogy hová megy vagy mit csinál, hogy mit szól ehhez az elkövető; a bántalmazott gyakran úgy érzi, hogy „lábujjhegyen” kell járnia, nehogy felmérgesítse az elkövetőt; az áldozat alkoholt

Jogegységi határozat és joggyakorlat elemző összefoglaló vélemény kezdeményezése iránti nyilvános kérelem

vagy kábítószer fogyaszt, hogy elmeneküljön a fájdalma és kapcsolatuk valósága elől; a bántalmazott gyakran kételkedik saját képességeiben, tehetetlennek érzi magát; az áldozat rendszeres sérülései vagy nehezen megmagyarázható sérülései, különösen terhes nők az elkövető ütései és rúgásaiból eredő hasi sérülései; az áldozat rendszeres látogatásai a házi orvosnál vagy kórházakban meghatározatlan panaszokkal vagy erős félelemérzettel, látható fizikai sérülések nélkül; több spontán vetélés a hasat érő rendszeres ütések következtében; az áldozat a szükséges minimális mértékben sem képes a munkájára figyelni, pszichiátriai beutalás pánikbetegségek vagy depresszió miatt, szélütés fiatal áldozatoknál, amelyet gyakran a fejre mért erős ütések vagy a nyaki erek fojtogatás által kiváltott sérülése okoz; az áldozat gyakran beszél a bántalmazó „mérgeességéről” vagy „heves természetéről”; az áldozat retteg attól, hogy bármely hatósági befolyással rendelkező személlyel szóba álljon, mivel fél az elkövető bosszújától, az áldozat védeni próbálja a bántalmazót a hatóságok előtt, a bántalmazott félelmében tartózkodik attól, hogy beszéljen elkövető partnere jelenlétében, vagy hogy ellentmondjon neki, a bántalmazott gyakran menekül otthonából, az áldozat öngyilkossági kísérletei.

VI.

Ideiglenes intézkedések:

Helyes bírói mérlegelés szerint az ilyen ügyekre jellemző nagyfokú látencia, a külvilágtól rejtett elkövetési mód miatt az áldozat javára szóló, a VII. pontbeli tartalommal meghozandó ideiglenes intézkedéshez elegendő a hozzátartozók közötti erőszak miatt elrendelhető távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. tv. 16. §-ának (1) bekezdése szerinti megalapozott (erős) valószínűség („az eset összes körülményéből, így különösen a bántalmazó és a bántalmazott által előadott tényekből, a hozzátartozók közötti erőszakra utaló jelekből, a bántalmazó és a bántalmazott magatartásából és viszonyából a hozzátartozók közötti erőszak elkövetésére megalapozottan lehet következtetni”). Nem irányadó ez a következtetés akkor, ha a bántalmazó távoltartással összefüggő felelősségének és büntetőjogi felelősségének hiányát rögzítő jogerős előzményi határozatok gyengítik az áldozat állításait a családon belüli erőszakról, de az alapos bizonyítási eljárás lefolytatása ilyenkor sem mellőzhető.

Az ilyen tartalmú (tehát VII. pont szerinti) ideiglenes intézkedéseket meg kell hozni:

- a.) kérelemre a a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. tv. (Pp.) 156. §-a alapján minden családjogi perben vagy
- b.) hivatalból házassági perben, szülői felügyelet megszüntetése iránti perben a Pp. 156. §-a és a Pp. 287. §-a alapján vagy
- c.) hivatalból a polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. tv. 4:167. § (1) bekezdése, 4:181. § (1) bekezdése helyes értelmezése alapján a nem házassági pernek minősülő családjogi perben a szülői felügyelettel összefüggő kérdésekben és a kapcsolattartás körében, hiszen ellentmondásos és indokolatlan különbségtétel lenne az ítéletbeli hivatalbóli döntés és értelemszerűen a megelőző hivatalbóli bizonyítás megengedhetősége mellett a hivatalbóli ideiglenes intézkedés tilalma azonos tárgyokban, továbbá a nem házastársak (élettársak, alkalmi partnerek) közös gyermekét sem illetheti meg kevesebb eljárásjogi és érdemi védelem mint a házastársakét.

A Pp. 156. §-a szerinti „közvetlenül fenyegető kár elhárítása vagy a jogvitára okot adó állapot változatlan fenntartása, illetve a kérelmező különös méltánylást érdemlő jogvédelme” kapcsolati

Jogegységi határozat és joggyakorlat elemző összefoglaló vélemény kezdeményezése iránti nyilvános kérelem

(családon belüli, párkapcsolati) erőszak esetén bizonyosan, külön vizsgálat nélkül fennáll és az intézkedéssel elérhető előnyök egyértelműen, mérlegelés nélkül meghaladják az okozott hátrányokat.

Az ellenérdekű elkövető fél észrevételezési jogának biztosítása is mellőzhető, és az ideiglenes intézkedést azonnal meg kell hozni „rendkívül sürgős szükség esetében” a Pp. 156. §-ának (4) bekezdése alapján. Az erős valószínűség szintjén igazolt kapcsolati erőszak túlnyomórészt „rendkívül sürgős szükség” teremt (élet, testi épség, lelki egészség közvetlen és súlyos veszélyét).

Ítéletek:

Szintén az ilyen ügyekre jellemző nagyfokú látencia, a külvilágtól rejtett elkövetési mód miatt a kétséget kizáró bizonyítottságot, sőt még a polgári perekben szokásos nagyon erős bizonyítottsági fokot alulmúló, de a 2009. évi LXXII. tv. 16. §-ának (1) bekezdése szerinti megalapozott (erős) valószínűséget legalább kis mértékben meghaladó bizonyítottsági szint elegendő a családon belüli erőszak ítéleti tényállásbeli rögzítéséhez. Nem foglalható el olyan álláspont, mely a fizikai erőszak kétséget kizáró vagy nagyon erős bizonyítottsága hiányában nem tartja megállapíthatónak a kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszakot. A felmerült bizonyítékok közvetett jellegét a más ügytípusokban lefolytatott bizonyítási eljárásoktól eltérően kevésbé lehet a kapcsolati erőszak bizonyítottsága ellen szóló érvként megítélni, ezért akár csak közvetett, de nem kizárólag nagyon távoli közvetett bizonyítékok rendelkezésre állása is elégséges lehet.

A jelen VI. pontban írtak éppen az ilyen ügyekre jellemző nagyfokú látencia, a külvilágtól rejtett elkövetési mód, a családon belüli erőszakkal kapcsolatos visszaélészerű állítások rendkívül alacsony aránya miatt nem ellentétesek, hanem egyenesen megfelelnek a szabad bizonyítás elvének (1952. évi III. tv. (Pp.) 3. §-ának (5) bekezdése)

VII.

A helyes bírósági mérlegelés abból indul ki, hogy a kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak tényállásbeli megállapításának családjogi jogkövetkezményei a pusztán a szavak általánosan elfogadott jelentése szerinti „hagyományos” erőszakénál súlyosabbak, méghozzá kivételt nem tűrő, az egyéb tényállási elemek fényében sem eltérésre okot adó jelleggel súlyosabbak. A valóban gyakran a válási, szétválási folyamattal együttjáró, arra visszavezethető eseti vagy rendszeres, esetleg kölcsönös „hagyományos” erőszaktól eltérően a családon belüli (párkapcsolati) erőszak jellegzetes és szélsőségesen negatív hatásai miatt ez indokolt és méltányos különbségtétel. Az áldozat és a család kiemelt védelmének ezzel összefüggő szigorú követelménye csak akkor érvényesül, ha a bíróság a családon belüli (párkapcsolati) erőszakkal érintett egyes alábbi típusú ügyekben a következő döntéseket hozza meg a 2013. évi V. tv. (Ptk.) családjogi alapelveivel teljes összhangban (4:1 §: a házasság és a család védelme, a családi és az egyéni érdek összhangja, 4:2 §-ának (1) bekezdése: a gyermek érdekeinek és jogainak fokozott védelme, 4:3 §-a: a házastársak egyenjogúsága és 4:4 §-a: méltányosság és gyengébb fél érdekeinek védelme).

A.) A közös gyermek tartózkodási helyének kijelölése az áldozat szülőnél (korábban: gyermekelhelyezés), mindenképpen a bántalmazó születtől eltérő tartózkodási helyen (Ptk. 4: 152. § a 4:167. §-a szerinti eljárásban). A gyermekelhelyezés az elkövetővel bizonyítottan függő viszonyban lévő személyeknél még a 4:169. § (2) bekezdése szerinti feltétel fennállása esetén is tilalmazott, de ilyen viszony hiányában egyáltalán nem kizárt a bántalmazó rokonainál (Ptk. 4:169.

Jogegységi határozat és joggyakorlat elemző összefoglaló vélemény kezdeményezése iránti nyilvános kérelem

§). Az áldozat szülőnél a szülői felügyelet gyermek érdekét veszélyeztető gyakorlását (4:169. § (1) bekezdése) csak kivételes esetben lehet megállapítani, a mérlegelésnél figyelemmel kell lenni a kapcsolati erőszak negatív hatásaira, önhibán kívüliségére.

B.) A bántalmazó olyan összegű gyermektartásdíj, jóval ritkábban rokontartás díja illetve nagykorú gyermek tartásdíja megfizetésére kötelezése (Ptk. 4:204. §-a), mely tekintettel van az áldozat áldozat mivoltára és különösen anyagi-gazdasági családon belüli erőszak folytán alacsonyabb teljesítőképességére, esetleg természetbeni tartásra való képességére (Ptk. 4:205. §, 4:218. §-ának (2) bekezdése, 4:221. §) akkor is, ha ezen alacsonyabb teljesítőképesség, természetbeni tartásra képesség aktuálisan még nem alacsonyabb vagy csak (a bántalmazás nélkül elérhető vagy tartósabban elérhető jövedelemhez képest) viszonylagosan alacsonyabb, míg az áldozat érdemtelensége családon belüli (párkapcsolati) akár csak előzményi erőszak esetén fel sem merülhet.

C.) A 4:184. § alapján a bántalmazó kapcsolattartási joga teljes körű megvonása vagy a felügyelt ellenőrzött kapcsolattartás, a 4:183. § szerinti kártérítés az áldozattal szemben nem ítélt meg, mert a kapcsolattartás akadályozása valójában maga (illetve a gyermek, a szülő, más családtag) védelmét jelentette a családon belüli (párkapcsolati) erőszakkal szemben.

D.) A közös gyermek feletti szülői felügyeleti jogok (4:146. §.) megvonása (adott esetben értelemszerűen a közös szülői felügyeleti jog megszüntetése mellett), azaz a következő részjogosítványok megvonása (4:149. §) az elkövetőtől: kiskorú gyermek neve meghatározásának, gondozásának, nevelésének, tartózkodási helye meghatározásának (ld. az A. pontban !), vagyona kezelésének, törvényes képviselőjének joga és kötelessége, a gyámnevezésnek és a gyámságból való kizárásnak a joga megvonása. A 4:172. § szerinti mediációra kötelezés tilalmazott kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak esetén a felek közötti egyenlőtlen viszony miatt (az utólagos elkövetői megbánást követő mediáció nem perjogi téma, így nem jelen jogegységi határozat tárgya).

E.) A közös gyermek feletti bántalmazó szülői felügyeleti jog megszüntetése a 4: 191. § (1) bekezdése a.) pontja alapján („a szülő felróható magatartásával gyermeke javát, különösen testi jólétét, értelmi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan sérti vagy veszélyezteti”), még a nem közvetlenül a gyermeket ért, de rá is kiható családon belüli erőszak esetén is. A szülői felügyeleti jog elvétele indokolt, mert a bántalmazó esetében valóban jelentősége van annak, hogy „aki szülői felügyeletet megszüntető jogerős ítélet hatálya alatt áll, nem fogadhat örökbe, nem viselhet gyámságot, gyermek nála nem helyezhető el és - a bíróság vagy a gyámhatóság eltérő rendelkezésének hiányában - nincs joga arra, hogy gyermekével kapcsolatot tartson”. A szülői felügyeleti jog visszaállítása (4:192. §) pedig csak nagyon hosszú idő elteltével merülhet fel, akkor is csak különös óvatossággal hozható meg ilyen döntés.

F.) Az áldozat kizárólagos lakáshasználati jogának engedélyezése (akár lakáshasználat 4:85 § szerinti újrendezése iránti perben) a Ptk. 4:81. § (4) bekezdésére is figyelemmel házastársi (élettársi) lakáshasználati jog címén még közös (4:82. § (1) bekezdése) vagy a 4:83. § (3) bekezdése szerint a bántalmazó tulajdonában, különvagyonában lévő utolsó közös lakás esetén is („a kiskorú lakhatása másként, azaz a bántalmazónál ilyenkor nem biztosítható”), méghozzá a bántalmazás miatt a bántalmazó ráeső lakáshasználati jog ellenértéke iránti kérelme elutasítása, esetleg nagyon alacsony/csökkentett mértékű megítélése és nem a lakás elhagyása időpontjával egyidejűleg

Jogegységi határozat és joggyakorlat elemző összefoglaló vélemény kezdeményezése iránti nyilvános kérelem

esedékes meghatározása mellett (4:84. § (4) bekezdése a.) pontja). A bántalmazót ugyanezen esetben a lakás kiürítésére kötelező ítéletnél a szokásosnál rövidebb kiürítési határidő előírása célszerű (1-3 nap – Pp. 217. §-ának (2) bekezdése). A bántalmazott önkéntes, visszatérés szándéka nélküli lakás-elhagyása különös óvatossággal vizsgálendő a bíróság részéről. Ezen következtetések megfelelően irányadóak az élettársi lakáshasználatra is a Ptk. 4:92-4:95. §-ai alkalmazása során.

G.) A bántalmazó házastársnak a marasztalás időpontjától rövidebb, de legalább 10-12 hónapos jövőbeni időszakra és 6 hónapos visszamenőleges időszakra az áldozat méltányos és a B.) pont szerinti esetleges gyermektartásdíj mértékétől nem függetlenül meghatározott összegű házastársi tartásdíjának megfizetésére kötelezése önmagában a kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak mint feltétlen körülmény folytán. Hosszabb jövőbeni tartási időszakra nézve az ilyen erőszak a házastársi tartás alapjául szolgáló nem feltétlen, de fontos, figyelembe jövő tényállási elem a Ptk. 4:29 §-ának (1), öt év elteltével a (2) bekezdése alapján. A bántalmazó házastársi tartás iránti igénye elutasítása a 4:30. § (1) bekezdése szerint (érdemtelenség). Az előbbiek megfelelően irányadók az élettársi tartásra a Ptk. 4:86-4:91. §-ai alkalmazása során.

H.) A házasság felbontása további indokok vizsgálata, felesleges és lelkileg az áldozatot igénybevevő bizonyítási eljárás elrendelése nélkül pusztán a családon belüli (párkapcsolati) erőszak tényénél fogva a Ptk. 4:21 § (2) bekezdése alapján (teljes, helyrehozhatatlan megromlás).

I.) A házastársi közös vagyon megosztása iránti perben az áldozat házastárs akarathiányos állapota folytán a 4:46. § (1) bekezdése szerinti hozzájárulási vélelem fenn nem állását kell túlnyomórészt és nyomatékosan eltérő peradatok hiányában feltételezni az áldozat házastárs számára hátrányos, a vagyonközösség fennállása alatt közös vagyonra kötött visszterhes szerződésnél, ha a szerződést kötő harmadik személy tudott vagy tudnia kellett a családon belüli erőszakról. Ugyanezen perben a közös életvitel körében elhasznált vagy felélt különvagyon 4:59. § (2) bekezdése szerinti megtérítésének kivételes esete fennállását a bántalmazott házastárs javára szóló megtérítés tekintetében a bíróság önmagában a családon belüli erőszak ténye folytán meg kell állapítania. Az ilyen megtérítésről lemondás az áldozat részéről nem rögzíthető a bíróság által a (3) bekezdés értelmében szintén a bántalmazott akarat fogyatékos mivolta miatt („nincs helye megtérítésnek, ha arról a házastárs lemondott... a lemondás nincs alakszerűséghez kötve, de ez annak a házastársnak kell bizonyítania, aki a lemondásra hivatkozik”).

J.) Nem házastársi (élettársi) lakáshasználattal összefüggő lakás kiürítése (egyebek mellett Ptk. 5:36. § (1) bekezdése) iránti perben a bántalmazó birtokláshoz való joga (jogalapja) hiányában a felperes áldozat javára meghozott, az alperes bántalmazót lakás kiürítésére kötelező ítélet, az utóbbi esetben a szokásosnál rövidebb teljesítési határidővel (1-3 nap – Pp. 217. §-ának (2) bekezdése).

K.) Közös tulajdon (Ptk. 5:75. §.) többlethasználattal összefüggő többlethasználati díj tekintetében a kereset elutasítása a bántalmazó jogszerű, a családon belüli (párkapcsolati) erőszakkal szembeni védekezés folytán eszközölt kizárása (kizárással egyenértékű hatású magatartása) folytán, ugyanakkor a keresetnek helyt adás az áldozat jogszerűtlen, kapcsolati erőszakkal elért kizárása (kizárással egyenértékű hatású magatartása) folytán.

L.) A bántalmazóval szemben a kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak miatt indított személyiségi jogi perben (2:43 §, tipikusan a.) b.) c.) d.) pontjai megsértése) az áldozat áldozati

Jogegységi határozat és joggyakorlat elemző összefoglaló vélemény kezdeményezése iránti nyilvános kérelem

minősége folytán a személyiségi jogi perekben más okok miatt megítélt szokásos mértékűnél magas(abb) összegű kártérítés/sérelemdíj megítélése az áldozat javára (2:52. §, 2:53. §),

M.) Gondnokság alá helyezés (megszüntetése, módosítása) iránti perekben kerülni kell a bántalmazottat még kiszolgáltatottabb helyzetbe hozó intézkedéseket, az áldozat döntésképtelenné nyilvánítását (cselekvőképesség-korlátozás – Ptk. 2:19-2.30. §-ai). A beavatkozásnak mindig olyannak kell lennie, hogy erősítse az áldozat önrendelkezését, tehát elsősorban a kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak megszüntetését célozza, és csak végső esetben korlátozza az áldozat cselekvőképességét. Azokban a ritka esetekben, amikor a bántalmazott a gondnokság alá helyezési per alperese és a bíró az alperest sújtó kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszakot észlel, végzéssel ideiglenes gondnok, illetve zárgondnok kirendelése és zárlat elrendelése válhat szükségessé vagy (kevésbé sürgős esetben vagy enyhe valószínűség esetén) az ezen intézkedések szükségességének megvizsgálására irányuló gyámhivatali megkeresés. Ilyenkor a cselekvőképesség korlátozottságából vagy hiányából fakadó veszélyek a bántalmazásból eredő károkat fokozhatják, ezért a jogvédelmi eszközök fokozott jelentőséget kaphatnak. Következésképpen még ha a bíró korlátozza is a bántalmazott cselekvőképességét egyéb indokok alapján és semmiképpen sem pusztán a kapcsolati erőszak akarathiányos állapotot létrehozó jellege miatt, az intézkedést akkor is egészítse ki a bántalmazott védelmét erősítő fenti intézkedésekkel.

N.) A házasság megkötése előtt és megkötésekor fennállt kapcsolati erőszak esetén a házasság érvénytelenségének megállapítása a Ptk. 4:11 §-ának (1) bekezdése alapján, a 2:9 §-ának (2) bekezdésére figyelemmel (cselekvőképtelen állapot a házasságkötéskor), hiszen a párkapcsolati súlyosabb erőszak hatása akár cselekvőképtelen állapotot („kényszerházasságot”) is eredményezhet.

O.) Az örökbefogadás felbontása iránti, a bántalmazott vagy más által benyújtott kereset önmagában az áldozat felperesi mivolta, ennek hiányában egyetértése esetén további indok nélkül is alapos kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati) erőszak esetén (Ptk. 4:139 § (1) bekezdése).

P.) A bántalmazott fél részvételével érintett bármilyen típusú, így családjogi perben indokolt lehet támogató kirendelésének bírósági kezdeményezése a Pp. 65/C. §-a, a Ptk. 2:38. §-a és a támogatott döntéshozatalról szóló 2013. évi CLV. tv. alapján, hiszen a belátási képesség kisebb mértékű csökkenése lehet a kapcsolati (párkapcsolati, családon belüli) erőszak következménye. Ugyanakkor a gyámhatóságot megkereső végzésben ki kell térni arra, hogy a bántalmazó vagy az akár csak enyhe valószínűség szintjén tőle függő, érdekkörébe eső személy kirendelése feltétlenül mellőzendő.

A fenti döntések meghozatalára (A.) - R.) pontok) az áldozat élete és egészsége sürgős védelme érdekében szinte minden esetben már az ideiglenes intézkedésben sort kell keríteni. Az áldozat által benyújtott ideiglenes intézkedés iránti kérelemnek a rendelkezésére álló adatok elégtelenségére hivatkozással történő elutasítása csak különösen indokolt esetben helytálló döntés. A Pp. 156. §-ának (1) bekezdése szerinti előfeltételek minden családon belüli erőszakkal érintett esetben önmagában ezen érintettség folytán, külön vizsgálat hiányában *ipso iure* is fennállnak.

A nem kapcsolati (családon belüli, párkapcsolati), hanem a szavak általánosan elfogadott jelentése szerinti, „hagyományos” erőszakot megvalósító magatartásokra a fenti jogkövetkezmények alkalmazásának egyéb alapos okok hiányában nincs helye.

Jogegységi határozat és joggyakorlat elemző összefoglaló vélemény kezdeményezése iránti nyilvános kérelem

VIII.

A jellemzően kártérítés (sérelemdíj) iránti perekben felmerült ún. intézeti erőszakra (szintén domestic violence az angolszász jogi terminológiában), azaz a jellemzően időskorúak vagy kiskorúak, betegek, fogyatékkal élők sérelmére, az ő gondozásukkal, felügyeletükkel megbízott nem családtag személyek által elkövetett az I. pontba foglalt meghatározás szerinti erőszakra a jelen jogegységi határozatban írt következtetések megfelelően irányadók.

IX.

A merev, negatív társadalmi tradíciók, köztük a férfidominanciát igenlő/eltúlzó rossz hagyományok kapcsolati erőszakot támogató jellege folytán törvényszerű túlnyomórészt férfiak által történő elkövetés nem vezetheti az eljáró bírót olyan hamis következtetésre, mely alapján enyhébb vagy akár csak eltérő jogi megítélés alá esne a konkrét ügybeli női bántalmazó által megvalósított bármilyen típusú kapcsolati erőszak. Azonos alapossággal kell vizsgálnia a bíróságnak ezért az V. pontbeli típusos tényállási elemek mindegyikének fennállását, így a vélt vagy valós hétköznapi társadalmi észlelés alapján az egyik vagy másik nemre inkább jellemző elkövetési módot magában foglaló egyes elemeket. Ezen követelmény érvényesítése során szem előtt kell tartani azonban a kapcsolati erőszak sohasem kölcsönös jellegét, mert ezen IX. pont szerinti elvárás sem járhat a kapcsolati erőszak viszonylagossága téves bírósági elismerésével.

X.

A jelen jogegységi határozatban foglaltaknak megfelelő bírói gyakorlat tesz eleget a kapcsolati erőszak kezelésben, üldözésében élenjáró államok jogi kultúrájának és (egyebek mellett) a következő hazai alkotmányos és nemzetközi jogi normáknak: Alaptörvény I. cikk első pontja, XVI fejezetének 1.) pontja, Európai Unió Alapjogi Chartája 1.-4. cikkei, 6. és 21. cikke, a Nők Ellen Irányuló Bármilyen Fajta Megkülönböztetés Megszüntetéséről szóló Egyezmény (CEDAW) XVI. cikke, ET Miniszterek Bizottságának R (2002) 5. sz. ajánlása a tagállamok felé a nőknek az erőszakkal szembeni védelméről 36. cikke, 37. cikke, 41.-46. cikkei.

Budapest, 2015...”

Budapest, 2015.03.30.

A jogegységi határozat tervezetét készítette a vonatkozó szakirodalom felhasználásával, a Páneurópa Jogász Unió támogatásával:

Dr. Szepesházi Péter,
PJU Családjogi Szekciója vezetője